

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/2 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Полвонов Козимбек

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЖАНУБИЙ ШАҲАРЛАРИ ТОПОНИМИГА ОИД
МАЪЛУМОТЛАР 10-15

Hadjamuratova Matlyuba

МАКТАВГАСНА ТА’ЛИМДА БОЛАЛАРНИ ИЈТИМОЙ НИМОYA QILISHGA INNOVATSION
YONDOSHUVNING DOLZARBLIGI 16-21

Шовкатов Шокир Шовкат ўғли

АБУЛ-ЮСР ПАЗДАВИЙ ИЛМИЙ МЕРОСИНИ ЎРГАНИШДАГИ ЁНДАШУВЛАР 22-31

Mo‘minov Xusanboy Madaminjonovich, Qodirjonov Omadjon Tavakkaljon o‘g‘li

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SUD QONUNCHILIGIGA KIRITILGAN O‘ZGARISHLAR VA
ULARNING ANAMIYATI 32-36

Пардаев Асрор

ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИ АҲОЛИСИНИ ХАЛҚ ИСТЕЪМОЛИ ВА ОЗИҚ-ОВҚАТ
МАҲСУЛОТЛАРИ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ МАСАЛАЛАРИ 37-42

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Умурзақова Мўътабархон Нодир қизи

ЖАХОНДА ТИББИЙ СУҒУРТА ТИЗИМИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ХУСУСИЯТЛАРИ 43-52

Рахманов Зафар

ТИЖОРАТ БАНКЛАРИДА ДЕПОЗИТ ОПЕРАЦИЯЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ
ТЕНДЕНЦИЯЛАРИНИ БАҲОЛАШ 53-62

Аминов Фазлитдин Бахадирович

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ СЕМЕЙНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ЭКОНОМИКЕ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 63-70

Курбонова Шахриноз Авазхоновна

ИҚТИСОДИЁТНИ ДИВЕРСИФИКАЦИЯЛАШ ЖАРАЁНЛАРИДА АСОСИЙ ВОСИТАЛАР
ТАҲЛИЛИНИ ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ 71-81

Azimova Hulkar Egamberdiyevna

KREDIT PORTFELINI SAMARALI BOSHQARISHDA TIJORAT BANKLARINING O‘RNI 82-87

Rajabov Orzujon Mamasoliyevich

LOGISTIKA XIZMATLARINI KO‘RSATISHDA BUYUMLAR INTERNETI (INTERNET OF
THINGS)DAN FOYDALANISH 88-93

Саидов Сарвар Хайруллоевич

ДАВЛАТ ХИЗМАТЧИЛАРИДА БОШҚАРУВ КОМПЕТЕНЦИЯЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ
БОРАСИДА ХОРИЖ ТАЖРИБАСИ 94-104

Сержанов Аймурат Медетбаевич

ХАЛҚАРО АМАЛИЁТ ВА ЎЗБЕКИСТОНДА РАҚАМЛИ БАНКЛАР ХИЗМАТЛАРИНИ ЯРАТИШ
ЗАРУРИЯТИ 105-111

Туробов Шерзод Алишеревич, Ибодуллаев Зафар Ибодуллаевич

ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ ХОРИЖ
ТАЖРИБАСИ 112-119

Daniyarova Feruza Baxriddinovna, Chinorova Shahodat Mansur qizi

O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA HORIJIIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH
YO‘LLARI 120-126

Temirova Feruza Sagdullayevna
XULQ-ATVOR IQTISODIYOTI VA BRENDGA SODIQLIK 127-132

Sharipova Shaxzoda Xasanovna
YANGI O‘ZBEKISTONDA TURIZM MADANIYATINI YUKSALTIRISH ISTIQBOLLARI 133-138

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Алимова Шахноза Хамидовна
НОГИРОНЛИГИ БОР ЁШЛАР - АЛОҲИДА ХУСУСИЯТГА ЭГА ИЖТИМОЙ-ДЕМОГРАФИК
ГУРУҲ СИФАТИДА 139-147

Асракулова Адиба Набиевна
“ЁШЛАР ВА БИЗНЕСНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ЙИЛИ” НИНГ ҚАБУЛ ҚИЛИНИШИ
ТАДБИРКОРЛАРНИНГ ИҚТИСОДИЙ ТАФАККУРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДАГИ
АҲАМИЯТИ 148-154

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Teshabayeva Dilfuza Muminovna
LEXICAL PROBLEMS OF TRANSLATING THE NAMES OF NEW PHENOMENA IN MASS
MEDIA 155-160

Rustamov Ilhom Tursunovich, Inog‘omjonova Robiya Rustamjon qizi
INTERFERENSIYA HODISASINING TILDA AKS ETISHI XUSUSIDA OLIMLARNING
TADQIQOTLARI VA QARASHLARI 161-165

Abdikhamidova Sevinch Obidjon kizi
PROBLEMS FACED IN TRANSLATING PROPER NOUNS 166-170

Djurakulova Elmira Suyunova
SHOYIM BO‘TAYEV ROMANLARIDA BADIY XRONOTOP VA MIFOLOGIK TALQIN 171-177

Dalieva Madina Khabibullaevna
THE ROLE OF BLENDING THEORY IN POLYSEMY AND METAPHOR 178-183

Жўраева Ирода Ахмедовна
ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК АНТРОПОНИМИК ЛУФАТЛАР ТИПОЛОГИЯСИ 184-189

Iminova Shahnoza-Begim Bahodirovna
INGLIZ TILIDA INSONNING IJOBIY AQLIY XUSUSIYATLARINING IFODALOVCHI
BIRLIKLARINING KONSEPTUAL, LINGVO-MADANIY XUSUSIYATLARI 190-193

Irgasheva Shoxida Sadriddinovna
INTERNET DISKURSIDAGI IQTISODIY NEOLOGIZMLARNI TARJIMA QILISH
XUSUSIYATLARI 194-200

Tursunova Zarina Farxodovna
LINGVISTIKADA EMOTLARNI O‘RGANISHGA ZAMONAVIY YUNDASHULAR (INGLIZ TILI
ASOSIDA)..... 201-205

Satibaldiyev Erkinjon Kamilovich
PARADIGMATIC SOUND INTERFERENCE IN THE ENGLISH SPEECH OF
TURKOPHONES 206-212

Radjabova Hafiza Shukrulloevna
INGLIZ VA O‘ZBEK TERMINOLOGIYASINING METODOLOGIK ASOSLARI 213-220

Avezova Dilovar Salimovna
TAXALLUSLARNI O‘RGANISHNING NAZARIY JIHATI 221-225

<i>Alikberova Kamila Adhamovna</i> A CRITICAL ANALYSIS OF LANGUAGE USE AND LANGUAGE ACQUISITION	226-232
<i>Rakhmatova Bahara Ibodulla qizi</i> THE ROLE OF LEGAL DISCOURSE IN MODERN LINGUISTICS	233-238
<i>Valieva Nargizakhon Zamir kizi</i> COMPARATIVE ANALYSIS OF “KITE RUNNER” AND “A THOUSAND SPLENDID SUNS” BY KHALED HOSSEINI: THEMES, CHARACTERS, AND SOCIOPOLITICAL CONTEXT	239-244
<i>Mamatqulova Zilola Rejabaliyevna</i> RISHTON KULOLCHILIK MAKTABI KASB-HUNAR LEKSIKASINING STUKTURAL TASNIFI	245-251
<i>Alimova Kamola Tursunovna</i> CHALLENGES IN PREPARATION OF GUIDE TRANSLATORS	252-258
<i>Сейтумбетова Айкумар Пулатбаевна</i> ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ В АНГЛИЙСКОМ, РУССКОМ И КАРАКАЛПАКСКОМ ЯЗЫКАХ.....	259-264
<i>Бегжанова Айсилу Махмудовна</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА КОМПЬЮТЕР ЛИНГВИСТИКАСИ ТЕРМИНЛАР ТИЗИМИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	265-270
<i>Kubanova Ilmira Sharifovna</i> EXPLORING ABBREVIATED RAILWAY TERMINOLOGY IN ENGLISH: A COMPREHENSIVE ANALYSIS	271-275
<i>Azamjonova Sarvinoz</i> USE OF TOPONYMS IN MODERN FRENCH MEDIA	276-282
12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Muxiddinova Dildora Muxiddinovna</i> O‘ZBEKISTONNING BOJXONA FAOLIYATIGA KIOTO KONVENSIYASINI JORIY ETISHNING HUQUQIY JIHLTLARI VA JSTGA A‘ZOLIKNING TA‘SIRI	283-292
<i>Asadov Eldorjon Nizomiddin o‘g‘li</i> SOLIQ NAZORATI HUQUQIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATI INSTITUTINING MUHIM OMILI	293-298
<i>Mustanov Ixom Abdivalijonovich</i> BANK QONUNCHILIGINI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIKNING NAZARIY-HUQUQIY JIHLTLARI	299-304
<i>G‘oyibov Jo‘rabek Choriyevich</i> YOSHLAR MIGRATSIYASI: MUAMMO VA YUTUQLAR TAHLILI	305-309
13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	
<i>Kuziyev Otabek Chuliyevich</i> TALABALARDA AXBOROT MODELLASHTIRISH KO‘NIKMASINI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM UCH BOSQICHI	310-314
<i>Fattaxova Diloram</i> TIL O‘QITISHDA FOYDALANILADIGAN KOMPYUTER METODLARI	315-321
<i>Moydinova Elmira</i> APPLICATION OF FLIPPED LEARNING METHODS IN THE UNIVERSITY	

CLASSROOM	322-326
<i>Xodiyeva Gulhayo Hasan qizi</i>	
ZAMONAVIY BOSHLANG'ICH TA'LIMDA 4K MODEL KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHGA INTEGRATIV YONDASHUVNING MOHIYATI	327-333
<i>Doniyorova Gulrux Shoniyozovna</i>	
AVTOMOBILSOZLIK YO'NALISHI TALABALARINING KASBIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA DASTURIY VOSITALARNING AHAMIYATI	334-338
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i>	
RIVOJLANTIRUVCHI TA'LIMINING ASOSIY NAZARIYALARIDA TA'LIM OLUVCHINING ANALITIK QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	339-344
<i>Xo'jamberdiyeva Dilfuza Ikramovna</i>	
DARSLIK BILAN ISHLASH O'QUVCHILARNING AXBOROT KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH VOSITASI SIFATIDA	345-351
<i>Mamaraimov Bekzod Qodirovich</i>	
O'QUVCHILARNING TADQIQOTCHILIK KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH VA ULARNING QIDIRUV FAOLIYATIGA TAYYORLIGI	352-356
<i>Xudayberdiev Nurislam Nuralievich</i>	
BO'LAJAK O'QITUVCHILARINING RAQAMLI KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHNING TASHKILIIY-PEDAGOGIK MEXANIZMI	357-363
<i>Qarshiyev Jamshid Murotaliyevich</i>	
TALABALARINING O'QUV FAOLIYATI VA ILMIY IZLANISHLARIDA SUN'IY INTELLEKT: IMKONIYAT VA CHEGARALAR	364-369
<i>Teshaboyeva Shahodat</i>	
ZAMONAVIY SHAROITDA SHAXSNING KASBIY HUQUQIY MADANIYATI	370-375
<i>To'rayeva Dilnoza Ismoilovna</i>	
RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK O'QITUVCHINING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH USLUBIY TAYYORGARLIKNING BIR QISMI SIFATIDA	376-380
<i>Beknayeva Shaxnoza Vladimirovna</i>	
MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA INNOVATSION JARAYONLAR	381-388
<i>Dusyarov Salimjon Xudaymurotovich</i>	
HARAKATLI O'YINLAR ASOSIDA MAKTAB O'QUVCHILARIDA JISMONIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH	389-393

To'rayeva Dilnoza Ismoilovna
Surxondaryo viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga
o'rgatish milliy markazi katta o'qituvchisi

**RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK O'QITUVCHINING KASBIY KOMPETENTLIGINI
RIVOJLANTIRISH USLUBIY TAYYORGARLIKNING BIR QISMI SIFATIDA**

Annotatsiya. Maqolada bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini raqamli ta'lim muhitida rivojlantirish uslubiy tayyorgarlikning bir qismi sifatida qalamga olingan. Oliy ta'lim muassasasida o'qish davomida bo'lajak mutaxassislarni Internet portfelini – pedagogik va axborot texnologiyalari imkoniyatlarini o'zida mujassamlashtirgan va o'qituvchi uchun muhim vosita bo'lib xizmat qiladigan, uning kasbiy faoliyatga tayyorlik darajasini aniqlaydigan texnologiyani yaratish taklif etiladi. Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda tegishli kompetensiyalarni shakllantirish va raqamli ta'lim muhitida ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga e'tibor qaratish muloqotni tashkil etish, kasbiy hamkorlik, raqamli ko'nikmalar va reflektiv amaliyotlarni rivojlantirishda yordam berishi asoslangan.

Kalit so'zlar: bo'lajak o'qituvchi, raqamli kompetensiyalar, uslubiy tayyorgarlik, media kompetentsiya, raqamli ta'lim muhiti, maqsadli yondashuv, hamrohlik, ta'lim resurslari.

Turayeva Dilnoza Ismoilovna
Senior teacher of the Surkhandarya Region National
Center for Training Pedagogues in New Methodologies,

**DEVELOPMENT OF THE FUTURE TEACHER'S PROFESSIONAL COMPETENCE IN THE
DIGITAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS PART OF METHODOLOGICAL TRAINING**

Abstract. In the article, the development of the future teacher's professional competence in the digital educational environment is considered as a part of methodological preparation. While studying at a higher educational institution, future specialists are invited to create an Internet portfolio – a technology that combines the possibilities of pedagogical and information technologies and serves as an important tool for a teacher, determining his level of readiness for professional activity. It is based on the fact that in the training of future teachers, focusing on the formation of relevant competencies and the formation of skills for working in a digital educational environment will help in the development of communication, professional cooperation, digital skills and reflective practices.

Key words and phrases: future teacher, digital competences, methodological preparation, media competence, digital learning environment, targeted approach, accompaniment, educational resources.

Тураева Дилноза Исмоиловна
Старший преподаватель Сурхандарьинского областного
Национального центра подготовки педагогов по новым методикам,

**РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ В
ЦИФРОВОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ В РАМКАХ МЕТОДИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ**

Аннотация. В статье развитие профессиональной компетентности будущего учителя в цифровой образовательной среде рассматривается как часть методической подготовки. Во время обучения в вузе

будущим специалистам предлагается создать Интернет-портфолио – технологию, сочетающую в себе возможности педагогических и информационных технологий и служащую важным инструментом преподавателя, определяющим его уровень готовности к профессиональной деятельности. Он основан на том, что при подготовке будущих учителей ориентация на формирование соответствующих компетенций и формирование навыков работы в цифровой образовательной среде будет способствовать развитию коммуникации, профессионального сотрудничества, цифровых навыков и рефлексивных практик.

Ключевые слова и фразы: будущий учитель, цифровые компетенции, методическая подготовка, медиакомпетентность, цифровая среда обучения, целевой подход, сопровождение, образовательные ресурсы.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI2Y2024N56>

Kirish. Bugungi globallashtirilgan dunyoda muvaffaqiyatli va samarali kasbiy faoliyat uchun har xil turdagi va shakllardagi axborotdan foydalanish bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalar to'plamiga ega bo'lish kerak. Raqamli jamiyatning o'ziga xos sharoitlariga ta'lim tizimining moslashuvi muayyan xavf-xatarlarga, xususan, raqamli texnologiyalarni o'quv jarayoniga o'ylamasdan va pedagogik jihatdan asossiz ravishda kiritishga olib keladi. Shuning uchun o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligining zamonaviy darajasi shakllar, usullar, vositalar va texnologiyalarni o'zgartirishni talab qiladi, bu kompleks kombinatsiyada ularning raqamli kompetentsiyasini shakllantirishga yordam beradi[1].

Pedagogik xodimning raqamli kompetensiyasi – bu shaxsning murakkab, dinamik, yaxlit integral shakllanishi bo'lib, bu uning raqamli texnologiyalar sohasidagi ko'p darajali kasbiy va shaxsiy xususiyati va ulardan foydalanish tajribasi bilan belgilanadi[2]. Bir tomondan, raqamli jamiyatning ehtiyojlari va talablari bilan, ikkinchi tomondan, uning barcha ta'lim ishtirokchilarining o'zaro hamkorligini o'zgartiradigan raqamli ta'lim maydonining paydo bo'lishi bilan ajralib turadi.

Internet, raqamli saqlash tizimlari va ma'lumotlarni birlamchi tizimlashtirish, shuningdek avtomatlashtirilgan raqamli tahliliy tizimlar (neyron tarmoqlar va sun'iy intellekt asosida) kasbiy faoliyatni yanada samarali amalga oshirish imkonini beradi va shu bilan birga doimiy professional o'zini o'zi rivojlantirishni talab qiladi[3].

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini raqamli ta'lim muhitida rivojlantirish uslubiy tayyorgarlikning bir qismi sifatida qalamga olingan. Bo'lajak o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini raqamli ta'lim muhitida rivojlantirishning shakl va metodlarni guruhlash, solishtirma tahlil, tanlama kuzatuv usullaridan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida mantiqiy va tarkibiy tahlil qilish, guruhlashtirish va taqqoslash usullaridan foydalanildi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Olimlar [4; 5] o'qituvchining raqamli kompetensiyasini axborot va media savodxonligi, dasturlash asoslarini egallash, algoritmik fikrlashni rivojlantirish, ma'lumotlar bazalari bilan ishlash qobiliyati, internet va kiberxavfsizlik ko'nikmalari va axborot etikasini raqamli texnologiyalardan foydalanish qobiliyati sifatida ko'rib chadilar. Shu bilan birga, axborotga qulay foydalanish va axborot-kommunikatsiya, raqamli texnologiyalardan keng faol foydalanish ularning ta'lim jarayonida keng qo'llanilishiga xizmat qilmoqda, bu esa yangi raqamli ta'lim muhitni yaratishga, bilimlarni egallash jarayonini faollashtirishga olib keladi, shuningdek, yangi ko'nikmalarni idrok etish, tushunish va o'zlashtirish tezligi va sifatini oshiradi.

M.P.Lapchikning fikricha, o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi turli bilimlar (axborot oqimlari, ergonomika va axborot xavfsizligi asoslari), ko'nikmalar (turli manbalardan ma'lumotni tushunarli shaklda olish, ma'lumotlar bilan ishlash, axborotni tanqidiy baholash,

kasbiy faoliyatda raqamli resurslardan foydalanish) va malakalar (mas'uliyatli ijtimoiy o'zaro munosabatlar va xatti-harakatlar raqamli texnologiyalardan foydalanish) kombinatsiyasi natijasidir[6].

Tahlil va natijalar. Zamonaviy raqamli ta'lim muhitida o'qituvchi raqamli kompetentsiya nafaqat raqamli muhitda ishlash ko'nikmalarini (raqamli savodxonlik), balki ijtimoiy-madaniy komponentni (tegishli motivatsion va qiymat yo'nalishlariga ega raqamli madaniyat) ham o'z ichiga oladi. O'qituvchining raqamli kompetentsiyasi – bu nosimmetrik tarzda, murakkab kombinatsiyada shakllanadigan va rivojlanadigan kichik kompetentsiyalar tizimi sifatida quyidagilarni qamrab oladi:

texnologik va amaliy (raqamli texnologiyalarni ish jarayonlarini avtomatlashtirish va kasbiy vazifalarni bajarish uchun universal vosita sifatida bilish);

algoritmik-modellashtirish (raqamli texnologiyalarni belgilangan vazifalarning universal ijrochisi va maqsadlarga erishish uchun modellashtirish vositasi sifatida bilish);

ilmiy-ta'lim (raqamli texnologiyalarni ilmiy tadqiqotlar va kasbiy o'sish jarayonlarini avtomatlashtirishning universal texnik vositasi sifatida bilish) [7; 8].

Ko'rib turganimizdek, bugungi kunda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini raqamli ta'lim muhitida rivojlantirish uslubiy tayyorgarlikning bir qismi sifatida quyidagilarni o'zlashtirishi va qo'llashi juda muhim;

o'zlari ishlayotgan axborot ta'lim muhitining o'ziga xos shartlariga adekvat raqamli texnologiyalarni, tegishli uslub va faoliyat vositalarini tanlash qobiliyati;

o'quv jarayonida raqamli texnologiyalardan xavfsiz va ergonomik foydalanishni bilish;

yangi bilimlarni mavjud bilimlar majmuasiga integratsiyaslash va pedagogik maqsadga erishish uchun raqamli texnologiyalardan foydalangan holda o'quv jarayoniga tuzatishlar kiritish qobiliyati.

Raqamli texnologiyalar o'quv jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, bilimlarni uzatishning belgilangan algoritmi va o'qitishning uslubiy yondashuvlarini o'zgartiradi. Bu esa, o'qituvchilarda onlayn ta'lim tadbirlarini o'tkazish, bilimlarni nazorat qilish, baholash va tekshirishning elektron tizimlaridan foydalanish, ta'lim muassasalarining veb-saytlari, shaxsiy bloglarini yaratish va to'ldirish, o'quv materiallarini innovatsion taqdimoti, loyiha va ilmiy-tadqiqot faoliyatini vositalar orqali amalga oshirish, o'quv simulyatorlari, elektron darsliklar va ensiklopediyaslardan foydalanish, masofaviy yoki onlayn ta'lim shakllarini tashkil etish va o'tkazishda namoyon bo'ladi.

Amaliyot shuni ko'rsatdiki, raqamli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan, zamonaviy raqamli axborot ta'lim muhitida ishlashga qodir bo'lgan o'qituvchilarning raqamli kompetentsiyasini rivojlantirish axborot ta'lim muhitidagi o'zgarishlar quyidagilarni rag'batlantiradi:

gipermatnli chiziqli bo'lmagan taqdimot yo'nalishi bo'yicha o'quv mazmuni va o'quv materialni tuzilmasini qayta formatlash va taqdim etish;

o'quv jarayoni ishtirokchilari o'rtasidagi muloqot va axborot o'zaro ta'siri turlarini va axborotni olish va almashish tezligini oshirish;

o'rganish avtonomiyasini rivojlantirish va ta'lim darajalarini differentsiallashtirish;

sinxron / asinxron rejimlarda o'z-o'zini tarbiyalash ulushini oshirish;

o'z-o'zini tashkil etish va mas'uliyat darajasini oshirish, ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarining ma'lumotlarini himoya qilish [1; 2].

Belgilangan o'zgarishlar ta'lim sektoridan nafaqat o'qituvchining raqamli kompetentsiyasini shakllantirishni, ya'ni raqamli vositalar va texnologiyalarni doimiy ravishda o'zlashtirish, ta'lim jarayoniga joriy etishni, balki uning qadriyatlarini qayta ko'rib chiqishni,

yangi motivatsion omillarni shakllantirishni talab qiladi, ham shaxsiy, ham ta'lim faoliyati amalga oshiriladigan raqamli ta'lim muhit bilan o'zaro aloqada bo'lib, bu o'quv jarayonining har bir ishtirokchisiga tez o'zgaruvchan sharoitlarga muvofiq istalgan vaqtda individual ta'lim traektoriyasini o'zgartirish imkonini beradi.

D.O.Himmataliyevning fikricha, raqamli kompetensiya ko'p qirrali rivojlanayotgan jarayon bo'lib, yangi texnologiyalarning paydo bo'lishi bilan doimo o'zgarib turadi [9].

Zamonaviy raqamli axborot ta'lim muhitining asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat: o'quv rejasiga muvofiq o'qishga qulay vaqtda keng foydalanish va shunga mos ravishda individual harakat tezligini ta'minlash;

tabaqalashtirilgan va inklyuziv ta'limni amalga oshirish uchun shart-sharoitlar yaratish; o'qituvchining rolini o'zgartirish, uning asosiy vazifasi o'quv ishini loyihalash;

o'qitishni tashkil etish, nazorat qilish va baholash, materiallarni taqdim etish, o'quv jarayonini boshqarishni o'zgartirish [10].

Ko'rib turganimizdek, zamonaviy raqamli raqamli ta'lim muhit haqiqatda o'qituvchining raqamli kompetensiyasini shakllantirish uchun sharoit yaratadi va uni doimiy ravishda rivojlantirishni taqozo etadi. Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish ham o'rganish motivatsiyasini kuchaytirish, o'quv jarayoniga faol jalb etish, tabaqalanish va moslashuvi faollashtirishga xizmat qiladi.

Raqamli kompetentsiyalarning ierarxik tizimiga ko'ra, ular kalit sifatida tasniflanadi. O'qituvchilarning kasbiy va uslubiy tayyorgarligi kontseptsiyasida umumiy kasbiy mahoratning muhim tarkibiy qismi sifatida raqamli kompetensiyasiga alohida e'tibor beriladi.

O'z-o'zini tarbiyalash uchun raqamli texnologiyalar va vositalardan foydalanish va ularni kasbiy sohada qo'llash ko'nikmalari vazifalarni hal qilish, o'quv jarayonini tashkil etish samaradorligini va yangilarini egallash qobiliyatini oshirish uchun mo'ljallangan. zamonaviy malakali o'qituvchiga qo'yiladigan asosiy talablardan. Bu raqamli texnologiyalarning o'qituvchining kasbiy faoliyatidagi asosiy rolini belgilaydi va uni kasbiy kompetentsiyaning asosiy tarkibiy qismlaridan biri sifatida rivojlantirish zarurligini ishora qiladi, ham o'qituvchining kasbiy malakasini oshirish, ham o'zlashtirish bilan bog'liq jihatlarda isbotlaydi.

Shu sababli, raqamli kompetensiya zamonaviy o'qituvchining kasbiy kompetentsiyasining muhim tarkibiy qismidir, chunki u o'quv jarayonini tashkil etish, ta'lim mazmunini yaratish, elektron resurslar, raqamli texnologiyalar va axborot resurslarini tanqidiy baholash uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni birlashtiradi va ularni kasbiy faoliyatda o'z-o'zini tarbiyalashda qo'llashning maqsadga muvofiqligini aniqlash, bu umuman, o'qituvchining raqamli axborot ta'lim muhitida muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsatishiga yordam beradi.

Shu nuqtai nazardan, o'qituvchining kasbiy kompetentsiyasini rivojlantirish raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni qo'llash va shakllangan raqamli kompetensiya zamonaviy raqamli axborot ta'lim muhitida muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsatishni ta'minlaydigan imkoniyatlar bo'yicha amaliy tajriba orttirish orqali amalga oshiriladi. kasbiy faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari va mazmuniga qarab ta'lim muassasasi. Zero, raqamli kompetentlik – bu doimiy o'zgaruvchan raqamli texnologiyalarga asoslangan ilmiy, uslubiy va amaliy-kasbiy amaliyotlar majmuidir.

Xulosa va takliflar. Ta'limni to'liq raqamlashtirish sharoitida o'qituvchilarning raqamli kompetentsiyasini shakllantirish va rivojlantirish doimiy o'zgaruvchan kasbiy faoliyat sharoitlariga tezkor javob berish va raqamli axborot ta'lim muhitida samarali faoliyat yuritish imkonini beradi. Ta'limda raqamli texnologiyalarni joriy etish nafaqat yangi raqamli vositalardan foydalanish, balki eng avvalo o'rganish uchun innovatsion imkoniyatlarni

ta'minlovchi axborot ta'lim muhitini yaratish; individual ta'lim yo'nalishlarini loyihalash; o'zining raqamli ta'lim mahsulotlarini yaratish, umuman ta'lim jarayonini yangi tashkil etish, yangi raqamli ta'lim vositalari va texnologiyalarini allaqachon shakllangan o'quv amaliyotlariga integratsiya qilish imkonini taqdim etadi.

Ta'lim tizimi va ta'lim muassasalarining axborot ta'lim muhitining doimiy ravishda o'zgarishi o'qituvchining raqamli kompetentsiyasini rivojlantirishni taqozo etadi, chunki yangi kasbiy funktsiyalar paydo bo'lishi bilan birga, yangi vazifalar, xususan, aniq raqamli va o'quv jarayoni o'rtasidagi nisbatni muvozanatlash vazifasi paydo bo'ladi.

Biz raqamli kompetentsiyani rivojlantirishni pedagogika, psixologiya, axborot texnologiyalari, o'qitish usullari va ularni yangi vaziyatlarda qo'llash qobiliyati, shaxsiy xususiyatlar, muhim yutuqlarga erishish qobiliyati bo'yicha barqaror, yaxlit, tizimli bilimlarni o'zlashtirish jarayoni, kasbiy faoliyat natijalari deb hisoblaymiz.

Adabiyotlar/Литература/ References:

1. Ураков Ш. Олий таълим муассасаларида бўлажак ўқитувчиларни тайёрлашнинг компетент ёндашувга асосланган педагогик тизимини такомиллаштириш: автореф. дисс... (PhD) фалсафа доктори. – Тошкент: 2018. – 14 б.
2. Худайбердиев Н.Н. Инновацион ёндашув асосида умумтаълим мактаб ўқитувчиларининг ахборот – коммуникатив компетентлигини ривожлантириш имкониятлари, 13.00.01. Педагогика назарияси. Педагогик таълимотлар тарихи, Педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (Doktor of Philosophy) диссертация, Термиз – 2022
3. Цифровая компетентность современного учителя новой школы: 2022 (Безопасная среда для учащихся и учителей: вызовы и практические решения): сб. материалов науч.–практ. конф (3 марта 2022 г.)/ под общ.ред. О. В. Овчарук. М: Институт цифровизации образования НАПН: 2022. 106 с.
4. Байденко В.И. Компетенции в профессиональном образовании (к освоению компетентностного подхода) // Высшее образование в России. 2004. –№ 11. –3–13 с.
5. A Global Framework of Reference on Digital Literacy Skills for Indicator” United Nations, Unesco Institute for statistics, 2018.
6. Лапчик М.П. ИКТ–компетентность педагогических кадров. Монография. Омск: Изд-во ОмГПУ, 2007. – 144 с.
7. Pettersson, F. (2018). On the issues of digital competence in educational contexts – a review of literature. *Education and Information Technologies*. 23 (3). P.1005– 1021. [in English]
8. Caena, F. (2022). Teachers’ digital competence for global teacher education. *European Journal of Teacher Education*. Retrieved from: URL: <https://doi.org/10.1080/02619768.2022.2135855> [in English].
9. Химматалиев Д. О. Касбий фаолиятга тайёргарликни диагностика қилишда педагогик ва техник билимлар интеграцияси. Монография. –Т.: “Ўзбекистон” нашриёти. 2020. – 130 б.
10. Эшмаматов И.А. Замонавий ахборот технологиялари муҳитида педагогларнинг ахборот коммуникатив компетентлигини ривожлантиришнинг назарий– педагогик асосларини шакллантириш. Пед. фан. номз... дисс. – Тошкент: 2018. – 95 б.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/2 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).